

תנועת הקיבוץ הדתי

ט"ו סיון תש"ע 8.5.10

גיליון מס' 209

פרשת בהעלותך

מאת אמיתי פורת, קיבוץ כפר עציון

קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת - עיון בפרשת המתאווים

פרק י"א בספר במדבר, מהווה נקודת מפנה משמעותית. באחת עובר מחנה ישראל ממצב של הכנה מחודשת למסע הקצר שעוד נותר עד לא"י אל "נפילת" המתאוננים והמתאווים, אח"כ לחטא מרים, ומכאן לדיוטה התחתונה של חטא המרגלים ועדת קורח. מבחינה ספרותית יש כאן מעבר מחטיבה העוסקת בסדרי מחנה ומסע, ליחידה העוסקת בסיפורי חטא ותלונה.

למעבר זה רומזת התורה בפשטות ע"פ דרכה הספרותית: בפסוקים שבסוף פרק י' נזכר 5 פעמים ה"טוב" הצפוי לישראל (י', כ"ט; לב), ואילו ראשית פרק י"א מציינת 4 פעמים את ה"רע" (י"א, א; י'; י"א; ט"ו). שאלה מרכזית שמולה ניצב המעיין בפרשה נוגעת לעניין התנהגותו של משה רבנו. נדמה כי אין עוד פרשה בתורה (כולל פרשיות חטא ותלונה חמורות ביותר), שבה מתפרץ משה, וכמעט "נשבר" כבפרשה זו. מה גורם למשה להתפרץ כלפי ה' בצורה חמורה כאמור:

"ויאמר משה אל-ה' למה הרעת לעבדך ולמה לא-מציתי חן בעיניך לשום את-משא כל-העם הזה עלי; האנכי הריתי את כל-העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הינק ..; לא-אוכל אנכי לבדי לשאת את-כל-העם הזה כי כבד ממני; ואם-ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתך" (פס"א-טו)

יותר מכך תמוהים דברי משה המפקקים לכאורה ביכולת ה' לספק בשר לעם:

"שש-מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב ואתה אמת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים.; הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם" (פס' כא-כב)

כיצד נוכל להסביר את התנהגותו של משה?

ההסבר הראשון נוגע למשבר הציפיות החמור. השינוי הקוטבי, מהטוב הגמור הצפוי לישראל הצועדים לא"י איש על מחנהו ואיש על דגלו, לרע של חטא ותלונה גורם להתפרצות האמורה. משה שיכול היה לשאת את משבר חטא העגל, ועמל קשות על תיקונו, היה סבור שהנה תוקנו הדברים וסופסוף משהו ילך ישר, והנה הופך המישור לעקוב, ומתגלה מחלה אנושה שסופה הסתבכות במדבר עד שנת הארבעים "עד תם כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה" (דברים ב')

אפשרות נוספת להסבר היא המפגש עם סוג חדש של תלונות שאין מאחוריהן צורך אמיתי, אלא תאוה שפלה, כפיות טובה שיש בה בכדי לגרום משבר מיוחד. הכתוב עמל להדגיש עניין זה בכמה דרכים כמו כינוי התלונה "בכ"; תיאור המצב האובייקטיבי: לעם יש אוכל-מן, אוכל ראוי, טוב ומזין בניגוד לתלונת העם (פס' ז-ט) ועוד. משה רואה את השבר כקשה וכמעט בלתי אפשרי לתיקון ומכאן השבירה שלו.

עניין נוסף הוא התפקיד המרכזי שנועד למשה לאחר חטא העגל. נראים הדברים שלאחר חטא העגל נקרא משה להיות שליח ה-"מלאכר" בקרב העם. משימה זו הוטלה על משה דווקא משום שה' אינו יכול לעלות בקרב העם דרך קבע, וע"כ אוהל מועד ניצב מחוץ למחנה. משה חש כי ייעוד זה מחטיא את המטרה, שכן כל המשבר הרוחני של העם נובע מכך שה' אינו בקרבם. מכאן ההדגשה של משה: "העם אשר אנכי בקרב" – אני בקרב ולא אתה... (השווה דברי ה': "יען פי מאסתם את ה' אשר בקרבכם")

וכאן אנו באים ללב ה"היכוח" בין ה' למשה. ה' מגדיר שתי התייחסויות עיקריות לתלונה, המשלימות זו את זו: האחת – מינוי 70 זקנים כמסייעים למשה בנשיאה בעול. בכך יש פיתרון גם לתחושת ה"לבדיות" של משה וגם לטיפול בהרמת ה"רוח" כנגד תאוות הבשר. ההתייחסות השניה היא מתן הבשר -סיפוק התאוה המיידית, עד שהבשר "ייצא להם מהאף" ובכך יכירו כי אין סיפוק התאוה עיקר אלא הרמת הרוח. אולם משה המתווכח כאן כנגד ה' ויכוח מר ולא שגרת, טוען כנגד שתי ההתייחסויות טענה אחת: נתינת הבשר לא תועיל כיוון שהבעיה היא רוחנית. אין ה' בקרבם ולפיכך תמיד תהיה תלונה כלשהי. לטעמו של משה, גם האצלת הרוח לזקנים אינה מספקת כיוון שהיא נעשית באוהל מועד מחוץ למחנה, ומה יועיל זה לעם שה' אינו בקרבם?

טענת משה נדמית כטענה ניצחת, ומה יענה על כך "אל דעות"?

טענות ה' מתבטאת בכתוב מרכזי בפרק:

"היד ה' תקצר; עתה תראה היקרך דברי אם-לא" (כ"ג)

משה לא ערער על יכולת ה' לספק בשר לעם גדול ורב. טענתו היא שהדבר לא יספק את היובש הרוחני ואת הפער המהותי של ריחוק ה' מקרב ישראל. לפיכך גם את משמעות תשובת ה' יש לחפש בהקשר דומה.

אכן הביטוי קוצר יד כשהוא מכוון כלפי שמיא, מופיע עוד פעמיים בלבד במקרא ושתיהן במשמעות דומה וכן אומר הכתוב השני: "הן לא קצרה יד ה' מהושיע; ולא כבדה אֶזְנוֹ מְשֹׁמֵעַ. בִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הִיוּ מִבְּדָלִים בֵּינְכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטָּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָּנִים מִפְּנֵי מְשֹׁמֵעַ" (ישעיה נ"ט). לא קוצר יד ה' הוא המונע את הקרבה בין ה' לאדם, אלא העוון והחטא הוא המרחיק, מבדיל. הבעיה אינה שה' אינו בקרב ישראל ולכן הם חוטאים – כי אם להפך: החטא הנעשה בבחירה חופשית, הוא הגורם את הריחוק.

מכאן מסר לדורות הרבה בדבר השאלה "היש ה' בקרבנו". הדבר תלוי בנו ובמעשנו, לא ממסד זה או אחר, לא מבנה ארגוני מסויים, ולא תבנית והגדרה רוחנית מקובעת הם הקובעים את מצבו הרוחני של האדם, הקהילה או העם. מה שעושה את ההבדל הוא האמונה הפנימית ש"ה' איתנו" (כפי שסברו יהושע וכלב בפרשה הבאה), מה שקובע את המציאות הוא ההתנהגות האנושית והפעולה האנושית לטוב, לתיקון, לבקשת קרבת אלהים מבלי לצפות לנוכחות אלוהית מוגדרת מראש וקבועה ע"פ חוק. האדם בבחירתו ובמעשיו פועל ומצמיח ישועה בעזרת ה' ומכוחם יודע כי "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראוהו בְּאֵמֶת" (תהלים קמ"ה)

אמיתי פורת, בן וחבר קיבוץ כפר עציון, נשוי ואב לארבעה ילדים. מכהן בשנים האחרונות כמנהל הקהילה בכפר עציון. חניך מספר שנים בבית הספר התיכון בקבוצת יבנה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039